

Bölüm 1

Tanımlar

1.1. Çayırlar

Genel olarak düz ve taban suyu yakın olan alanlarda oluşmuş, gürl gelişen, sık ve uzun boylu bitkilerden meydana gelen alanlardır. Toprak yılın büyük bir kısmında daima nemlidir ve toprak yüzeyini tamamıyla örten kuvvetli bir çim kapağı oluşmuştur.

Çayırların bitki örtüsü sık ve yüksek boylu olduğu için bunlardan özellikle biçerek yararlanılır. Fakat bu kesin değildir. Çünkü bazı hallerde otlar kısa boylu olduğundan veya biçildikten sonra, çayırların otlatıldığı da görölmektedir.

Bitki örtüsü kısa boylu olup da hiç ota biçilmeyen ve yalnızca hayvan otlatılan çayırlara **taban mer'alar** adı verilir. Bu duruma özellikle köy veya kasabaların yakınlarında karşılaşılmaktadır. Buralara sık sık hayvan salıverildiği için, nemli olan toprak sıkışmakta ve hem toprağın sıkışması, hem de hayvanların otlaması nedeniyle bitkiler kısa boylu kalmaktadır.

Çayırlar bitki örtüsünün oluşmasına göre iki gruba ayrılmaktadır.

- 1. Doğal Çayırlar :** Bitki örtüsü doğal olarak oluşmuş çayırlardır. Ülkemizdeki çayırların hemen hepsi, dünyadaki çayırların büyük bir bölümü doğal olarak oluşmuşlardır. Bunların bitki kompozisyonları, ot verimleri ve ot kaliteleri bölgeden bölgeye, toprak yapısına, toprak verimliliğine ve taban suyu durumuna göre değişmektedir.
- 2. Yapay Çayırlar :** Bitki örtüsü insan eliyle oluşturulan çayırlardır. Yapay çayır kurulmasında toprak sürölür, tohum yatağı hazırlanır ve hazırlanan tohum karışımı ekilir Çıkan bitkilere sulama ve gübreleme suretiyle, iyi bir gelişme ortamı hazırlanır.

1.2. Mer'alar

Meyilli, engebeli ve taban suyu derinde olan kıraç arazilerde seyrek ve kısa boylu bitkilerin oluşturduğu yem alanlarıdır. Mer'alar taban suyu derinde olmak koşuluyla düz alanlarda da bulunabilir. Mer'alardaki bitkiler kısa boylu oldukları için genellikle otlatma için kullanılırlar. Ancak yılın yağışına bağlı olarak, bazen otun gür olması halinde mer'alarda biçilebilir.

Mer'alar;

1. Bitki Örtüsüne,
2. Otlayan Hayvan Cinsine,
3. Kullanılış Şekline göre gruplara ayrılır.

1. Bitki Örtüsünün oluşma şekline ve yerine göre mer'alar üçe ayrılır;

- a. **Doğal Mer'alar** : Bitki örtüsü doğal olarak oluşmuş mer'alardır. Bunların bitki örtülerinin kompozisyonu, sıklığı ot verimleri oluştukları iklim ve toprak koşullarına göre büyük değişimler gösterir.
- b. **Yapay Mer'alar** : Bitki örtüsü insan eliyle oluşturulan mer'alardır. Bu mer'aların kurulması için toprak sürülür, tohum yatağı hazırlanır ve bölgeye uyum sağlayabilen bitkilerden oluşturulmuş tohum karışımı ekilir. Gerektiğinde sulama, gübreleme gibi bakım işlemleri uygulanır.
- c. **Orman İçi Mer'aları** : Bunlar da doğal olarak oluşmuş mer'alardır. Tek farkları orman içinde oluşmuş olmalarıdır. Böyle mer'alarda gölgeye dayanıklı tür veya çeşitler bulunur

2. Otlayan Hayvan Cinsine göre mer'alar iki gruba ayrılır;

a. Koyun Mer'aları : Genellikle koyun otlatılan mer'alardır. Genellikle yağışı az olan, meyilli ve engebeli arazilerde oluşurlar. Bitki örtüleri çok kısa ve seyrek. Ülkemizde koyun mer'aları için en tipik örnek Orta Anadolunun kıraç mer'alarıdır. Bu mer'alarda yavşan otu fazla olduğundan bunlara koyun yavşanlıkları da denilmektedir.

b. Sığır Meraları : Genellikle sığır otlatılan mer'alardır. Bu mer'aların bitki örtüsü koyun mer'alarına göre daha sık ve daha uzun boylu olurlar. Bu tip mer'alara, yılın belli mevsimlerinde yeterli neme sahip topraklarda rastlanır.

Bunlar dışında diğer hayvan cinsleri için de özel mer'alar oluşturulmaktadır. Domuz, tavuk, keçi ve at mer'aları bunlara örnek verilebilir.

3. Kullanılış Sürelerine göre mer'alar iki gruba ayrılır;

a. Kısa süreli mer'alar : Bunlara rotasyon mer'aları da denir. Bu mer'alar esas itibariyle kullanıldıktan sonra sürülürler.

Ömrü bir yıl olan mer'alar tahıllarla rotasyona girer. Bunlar fiğ, yem bezelyesi, kırmızı üçgül, yulaf, arpa, çavdar, sorgum gibi tek yıllık baklagil ve buğdaygil yem bitkilerinden iki veya daha fazlasının tohumları karıştırılarak oluşturulurlar. Bitkiler gelişince hayvanlara o yıl içinde otlatılır ve sürülerek bozulurlar.

Bazen rotasyon mer'alarının ömrü 4-5 yıl olabilir. Bu gibi mer'alarda ömrü kısa olan (korunga, çayır üçgülü, çim türleri) çok yıllık yem bitkileri ile oluşturulurlar.

b. Devamlı Mer'alar : Doğal veya yapay olarak oluşturulan ve sürekli olarak kullanılan mer'alardır. Bu mer'alar gübrenme, yabancı otların yok edilmesi ve en önemlisi hayvan otlatılmasının iyi bir şekilde kontrol edilmesi suretiyle uzun yıllar kullanılabilirler.

Diğer Çayır-Mer'a Türleri

- 1. Yararlanma Şekillerine Göre**
 - a.** Sürekli Biçilen Çayırlar : Sürekli biçilerek yararlanılır.
 - b.** Sürekli Otlatılan Mer'alar : Sürekli otlatılarak yararlanılır.
 - c.** Mer'a Çayırları : Düzenli bir şekilde önce biçilir, sonra otlatılırlar.
 - d.** Çayır Mer'aları (Biçim mer'aları) : Biçim ile otlatma arasında değişik rotasyonlarda gerçekleşir.
 - e.** Yataklık Çayırları
 - f.** Yeşil yem Çayırları
- 2. Çevresel ve Ekonomik koşullara göre**
 - a.** Mutlak Çayır-Mer'alar
 - b.** Fakültatif (İsteğe bağlı) Çayır-Mer'alar
- 3. Ekolojik Koşullara ve Toprağı Kaplamasına Göre**
 - g.** Açık Çayır-Mer'alar
 - h.** Kapalı Çayır-Mer'alar
 - i.** Çalılı açık Çayır-Mer'alar
 - j.** Çalılı kapalı Çayır-Mer'alar
- 4. Arazinin Durumu Açısından**
 - k.** Nadas Mer'aları
 - l.** Anız Mer'aları
 - m.** Halaza Mer'aları
- 5. Egemen Türlere göre Çayır-Mer'alar**
- 6. Niteliklerine göre Çayır-Mer'alar**
- 7. Yararlanma Dönemine göre Çayır-Mer'alar**

1.3. Yaylalar

Coğrafi bir kavram olmasına karşın, ülkemizde hayvanların yem sağladıkları önemli alanlardır. Yaylalar dağ silsilesi üzerindeki düzlüklerdir. Bu düzlükler yer yer akar suların açtıkları vadilerle parçalanmışlardır. Bu nedenle yaylalar nispeten düz veya az dalgalı yüzeylerdir. Yaylaların yüksekliği 500m.'den başlar. Bu nedenle yılın büyük bir bölümünde karla kaplıdır.

Yaylalardaki doğal bitki örtüsü, esas itibariyle yüksek plato stepleri veya dağ çayırlarından oluşmaktadır. Genelde hayvan otlatılarak yararlanılır. Ancak, bazı hallerde biçilerek kuru ot elde edilir. Bu uygulama genellikle; a) bitki örtüsünün yüksek boylu olduğu, nispeten düz, taşları temizlenmiş kısımlarda, b) hayvanların çıkamadığı çok yüksek veya hayvanların yürüyemeyeceği derecede sarp ve dik olan yerlerde yapılmaktadır.

Yaylalar yüksekliklerine göre üçe ayrılır;

- a. Alçak Yaylalar :** Denizden yüksekliği 900-1200 m olan ve yerleşim yerleriyle, tarım alanlarına sınır olan yaylalardır. Bu yaylalara Mayıs'ta çıkılır ve 140-160 gün hayvan otlatılır. Ege, Akdeniz, Marmara ve Trakya bölgelerindeki yaylalar bu tiptedir.
- b. Orta Yaylalar :** Denizden yüksekliği 1200-1600 m olan tarım alanı sınırının üstünde orman sınırındaki yaylalardır. Bu yaylalara Haziran ayında çıkılır ve 100-140 gün otlatma yapılır. Orta Anadolu bölgesindeki yaylalar bu tiptedir.
- c. Yüksek Yaylalar :** Denizden yüksekliği 1600m'den fazla olan orman sınırının üstündeki yaylalardır. Bu yaylalara ancak Temmuz ayında çıkılır ve otlatma dönemi 60-80 gündür. Kuzeydoğu ve Doğu Anadolu yaylaları yüksek yaylalardır.